

Ismétlődő értékelési zavarok

Kényszerű és menetrendszerű hozzászólás Eörsi István legutóbbi vitacikkéhez

LUDWIG EMIL

V alójában nyúgnek, szinte már (önként vállalt) kötelességemnek érzem, hogy amikor Eörsi István „beszól” balról, gyalázkodik egyet a huszadik század legdrámaibb magyar sorsfordulója ürügyén, visszabeszéljek a másik oldalról. Így van ez már 1993 óta, amikor Eörsinek a német ZDF televízióban elhangzott politikai nyilatkozata ingerelt válasza. Akkor az október 23-i Kossuth téri botrányról informálta ekképp a külföldet: „Göncz Árpádot a fasiszta csőcselék kifütyülte, megakadályozta őt abban, hogy beszédet mondjon”, majd ugyanott megfogalmazta a kommunisták általa legnagyobbnak tartott bűnét is, hogy nem üzték ki végérvényesen ezt a jobboldali „söpredéket” az országból. Sajnálatos tény, hogy az '56 miatt elítélt Göncz ellen sok egykori sorstársa és az akkori MDF-es „csőcselék” tüntetett, mert az SZDSZ-es köztársasági elnök – az alkotmányt megsértve! – Antall miniszterelnök ellen fordult; sokak szerint pedig akadt azért a kommunistáknak annál nagyobb bűne is, mint hogy eltrehánykodták a nekik nem tetszők teljes likvidálását. Magam is más-ként látván az 1945 és 1990 között történeteket, életem első nagy publicisztikájával válaszoltam Eörsinek, a jeles költő tehát bizvást elmondhatja, hogy nem élt hiába. Egy közben elröppent évtized múltán most, a február 17-i Népszabadságban megjelent vitacikkéhez (Értékelési zavarok) vagyok kénytelen hozzászólni, mert hallgatásom – eddigi menetrendszerű reagálásaim után – még beleegyezésnek vagy kifáradásnak tűnhetne.

Eörsi ezúttal Ady Endrét hívta segítségül tíz évvel ezelőtti tézisének újabb közreadásához: „A szovjet hadsereg nemcsak a náciakat verte ki Magyarországról, hanem csapásai során megsemmisült »Hunnia úri trágadombja, / Ez a világnak nem közöse« (...) a szovjetek eltakarították az egész limlomot. Ez szörnyen megkésített, de igazi felszabadítás volt. Jobb lett volna az országnak, ha az amerikaiak vagy angolok verték volna ki innen a náciakat, de Hunnia úri trágadombját ők sem lapátolhatták volna el végérvényesebben.” A nagybeteg Ady 1918-ban írt, egzaltált verséből (Rohanunk a forradalomba) kiragadott metaforával „érvelni” az 1945-ben és utána történt kommunista terror mellett, azért, valljuk be, nem valami elegáns. Költőként meg végre nem az, de nem is túlságosan bölcs, hiszen Eörsit ezen az alapon bizvást idézhetnék a Szovjetunióban ma is létező fanatikus Sztálin-rajongók, hiszen 1953-ban nem sokan írtak szívzaggatóbb verset a világtörténelem legnagyobb tömeggyilkosának halálára, mint az akkor 22 éves, bőséges rákosista Eörsi István. Pusztán gondolat kísérlet: vajon írt volna hasonló ódát Ady a vörös generális szimuszhoz, ha „népért síró, bús bocskoros nemesként” egyáltalán megúsztta volna a nagy ellapátolást? És ha már Eörsi ebből a versből idézett, olvassuk csak el az előtte lévő sorokat is: „Minden a Sor-sé, szeressétek / Őt is, a vad, geszti bolondot / A gyújtogató, csóvás embert, / Őrnek, magyarnak egyként rongyot.” Az még csak világnézet és ízlés kérdése, hogy gróf Tisza István konzervatív politikusként

egyesek szemében a „magyar trágadombot” jelképezte, az viszont történelmi tény, hogy „gyújtogató” létre egyedül ő volt, aki magyar miniszterelnökként 1914 nyarán ellenezte a Monarchia Szerbiának szóló ultimátumát. Ady még megérte, amint a felfegyverzett forradalmi csőcselék 1918 végén otthonában meggyilkolta Tiszát, de a Kun Béla-féle szovjet diktatúrát már nem volt alkalmá személyesen megismerni. Ezért jobb békén hagyni a rég halott költőt, nem bolygatni az emléket, főleg amikor valaki 2003-ban Budapest 1945. évi ostroma kapcsán a szovjet hadsereg „érdemeiről” beszél.

Eörsi mostani „beszólásából” mindazonáltal kiolvasható a változó idők szava is: azelőtt aligha írt volna le ilyen eretnokséget, mint hogy jobb lett volna, ha a szovjetek helyett az angolszász imperialisták szabadítanak fel minket, de e gondolat amúgy is teljes képtelenség, sőt Eörsi korai pályafutását tekintve egyenesen időskori tudatzavar tünete. Én, amint eddig sem, most sem fogom a háborúk és ön-

kényuralmak áldozatait relativizálni – mint Eörsi teszi –, mindenkinek és minden nemzetnek, népeknek a maga veszteségei fájnak a legjobban, és aki ezt képes átérzeni, megérti mások fájdalmát is. Jellemző, hogy a most is antihumanizmusról papoló, egész életpályáját filozófiaközelben és szépírással töltő Eörsi István publicisztikájában rendszeresen visszatér a mérlegelés nélkül, kegyetlenül általánosító, a történetek ismeretében egyhén szólvá cinikus motívum:

a régi magyar társadalom egyik felének általa elégtelennek ítélt, osztályalapú, tömeges megsemmisítése. Ez pedig, ugyebár, nem szép, nem valami haladó gondolat...

Eörsi érveléstechnikájának további visszatérő gyengéje, hogy amit szellemes történelmi hasonlatként, megfontolandó példaként állít, az majdnem mindig a visszajára fordítható. Ungváry Krisztián Népszabadság-beli cikkére (amely Budapest 1945. évi ostromáról emlékezett meg) ríposztként ezt írja: „A két diktatúra azonosításával relativizálja azt a győzelmet is, amelyet Hitler birodalmának elpusztítása jelentett az egész emberiség számára. Ráadásul Hirosimára, Drezdára és Hamburgra nem a diktatúrák, hanem a demokráciák zúdítottak olyan szenvedést, amely az események sok mérvadó értékelője szerint elkerülhetetlen lett volna. Ha ez igaz, akkor e háborús cselekedeteket bűnöknek kell minősítenünk. Ungváry mércéjével mérve tehát a demokráciák diadala sem tekinthető tiszta örömmek.”

Hát persze, hogy nem, kedves Eörsi István! Annak a száz- meg százzezernyi – összesen milliónyi – védtelen civilnek, asszonyoknak és gyerekeknek, akik Hamburg (Varsó, Rotterdam, Magdeburg stb.) rommá bombázott házaiban, a Drezdára (Lipcse és Leningrádra) zúdított lángtengerben, Hiroshima és Nagaszaki atommáglyájában pusztult el, abszolút közömbös volt, hogy milyen összetételű kormány küldte fölülük a terrorbombázókat, és mennyire demokratikusan szavaz az a parlament, amelynek törvénye alapján a pilóta rálep a bombát kioldó pedálra. Én csak azon csodálkozom, tíz éve már sokadszor, Eörsi István effajta publicisztikáit – értékszavarának gépiesen ismétlődő megnyilvánulásait – olvasva: hogyan lehet ezzel a tudattal zavartalanul leélni egy életet, megélni az öregkort?

NÉPSZABADSÁG, 2003. FEBRUÁR 17., HÉTFŐ, 12. OLDAL